

Maenlane lõbra näol.

Kirjutanud J. Järw.

Tartus, 1892.

Trükitud ühendatud Eesti karstkuueseltsi kuluks.

Arh. ens.
Karskufeseltside ja raamatukauplustest on saada:

Gesti karskufeseltside kalender

ehf

Aastaraamat

1892.

Esimene aastakäik.

(Toimetanud J. Tilk.)

Sisu:

- Wilt: Tampere karskufeselti maja.
Märtide seletus; mõned sündmused.
Kalendarium.
Bäikeste tõus ja loodeminek; kiriku ja kroonupühad; Reistri-
koda; posti ja telegraafi sõnumed; laadapäewad; rahade tabel.
Kinnitatud Gesti karskufeseltid.
Hüüdsõna häääl (laul).
Lühike waade minewikuksse,
Sest saab mees! (laul).
Kus on riid? (laul).
Joosep Viivese (pildiga).
Wiinapuu ja üsop (laul).
Seltside tööpõllult.
Elunähtus (jutustus).
Mõtted.
Teated Hollandist.
Soowitarad raamatud.
Ilma alkoholiteta joogid.
Kuldast wilja tarwitatakse (2 pildiga).
Tampere karskufeselti maja (pildi seletus).
Wiinawabriku omanik (näitemäng).
Lisa. (Esimene üldine Gesti karskufeseltide koosolek).
Järellõuna.

Raamatu kohta on fiiitwaid arwustusi toonud: Olewik, Posti-
mees, Nistir. p. leht, Рижский Вестникъ, Revaler Beobachter, Neue
Dörptsche Zeitung, Baltijas Westnesis j. m. m.

166 lehekülge, hind 25 kop.
Rohkem ostjatele *50%; karskufeseltidele trükihinnaga.

A-995 II

Maenlane lõbra nääl.

Kirjutanud J. Järw.

Tartus, 1892.

Trükitud ühendatud Eesti kirjakeseltsi kulusiga.

Доволено цензурою. Дерптъ, 5. февраля 1892 г.

Trükitud A. Grenzsteini juures Tartus.

E e s l õ n a .

Esimene käsk meie usuõpetuses on: Sinul ei pea mitte muid jumalaid olema minu kõrvas. Seda oma usuõpetuse esimest käsku hakkasime igaiüks maast madalast õppima ja ikka on teda meile kuulutatud ja õpetatud.

Aga siiski — meil on muid jumalaid. Mõtlen siin ühe niisuguse pääle, millel õige palju kumardajaid on, kõigis ristiusu maades. See on imelik ebajumal. Miljonid peavad teda kalliks ja armsaks; aga ta on hirmus. Häda ja hukatus lehvivad tema ümber ja patt ja surm käivad tema kannul. Temast peaks põgenetama; aga tuhanded jooksevad tema kaisu. Ja kes sinna jooksevad, ei tule säält naljalt enam tagasi: Se imelik ebajumal tapab enese armastajad ära. Koorust ja terwist, wara, õnne ja auu ohwerdatakse temale, aga häda ja haigust, nälga ja õnnetust wõetakse temalt vastu. Ja maailm on täis selle ebajumala templisi ja need templid täis kumardajaid ja ohwerdajaid. Ja patt ja paha elu, wiletsus ja toorus tõuseb ja kasvab nendest templitest rahwaste sekka wälja.

Teie teate, kes see ebajumal on. See on a l k o h o l .
Tema templisi ja kumardajaid teate ka.

Wõi kas ei näita mõnele tõsi olema, et alkohol niisugune ja nii hirmus ebajumal on? Oh, wennad, õed, mõtelgem aga! Ei ühtegi jumalat miskisuguses usus ei auustata ega armastata nii truuil meelel, miskisugusele jumalale ei ohwerdata nii palju inimeste warandust, õnne, terwist, elu, kui sellele ristirahwa ebajumalale.

Üks Inglismaa tohter ütleb: „Alkoholi läbi tõusnud halbdus ja viletsus on palju suurem kui miskisugune muu häda ehk õnnetus, mis ial ristirahwa pääle puutunud, palju hukkavam, kui ükski katkuline taud, mis iganes õnnetuma inimesesoo pääle langenud. Olgu kuri tiifus, ehk jäledad rõuged, olgu Hommikumaa kolera ehk õhtumaa kollatõbi — alkoholist tõusew häda ja halbdus on suurem, hirmsam, kui kõik need taudid (tõbed) oma raskuse ja hädaga kokku.“

Siin on teistigi mõtlejaid ja wasturääkijaid. Sest tuttam on, et väga paljud inimesed alkoholilisi jookkistid päris tarwilisteks, tululisteks jookideks peamad ega sellest midagi kuulda ei taha, et tema meile nii paha waenlane olla. Mis siis teha? Tarwis üks kõrgem, ustavam wõim kutsuda, kes meie wahet seletaks ja keda meie uskuda wõime. See kõrgem wõim on teadus. Kutsume tema eneste wahetele otsustajaks. Mis ütleb siis tema selles asjas? Kuulame.

aari aasta eest tuli Dr. Winkleri sulest
weikene kirjakene trükki, millele "Sak-
samaa loomuliku eluviisi selts" esimese
auhinna andis ning mis hinna mõist-
mise juures Dr. Aderholdt Parisis ja
prof. Dr. Gunge Baselis mitmete teiste
teadusemeestega otsuseandjateks olivad.
Selles kirjas kirjutab Winkler kindla
teaduse pääl umbes nõnda:

Kõikides joomastawates jookides
on enam ehk vähem üht iseäralist kihwti nimega a l k o h o l.
Häituseks on mitmesugustes õlledes umbes 3—5 protsenti,
marjamiinades 7—10, kõrtswiinas 25—40 prots. alkoholi.
Lahjendamata olekus on see kihwt nii kange, et üks nä-
tukene temast inimese elu lõpetab. Ka kõrtswiin, milles
enam wett kui alkoholi, on mõnikord inimesele äkilise
surma toonud, kui temaga veel harjumata oldi. Üks
kahe aastane laps suri kahest söömatuska täiest kõrtswiin-
nast, mis temale nutu waigistamiseks sisse anti.

Et nüüd üks ollus, mis lahjendamata olekus sur-
maw kihwt on, ka lahjendatud olekul mitte ilma paha mõ-
juta ei wõi olla, reel vähem igal ajal meie kehale ka-
sulik wõiks olla, see on iseenesest selge. Teadus kinnai-
tab seda otsust ka tuhatkordselt. Puhas alkohol kihwti-
tab kohe ja ruttu, lahjendatud olekus, joomastawate joo-
kide kujul ja aegajalt wõetud, mõjub tema kihwtitamine
pikamisi, wiib aegamööda keha kidurusse, haigustesse,

langemisele. Mida kangem joomastaw jook, seda kangem on ta meie kehale ja waimule ka kahju tegema, kui teda sisse wõtame. Seda mööda wõiks arvata, et õlu, mis kõrtswiinast alkoholi poolest umbes kümme korda lahjem, meie terwisele ehk üsna kahjuta on. Aga lugu on teistiti: wiina juuakse piskese tipsklaasiga, aga õlut suure klaasiga ja pudelitäite wiisil. Mõnda ei jää õllega sissewõetud alkoholi paljus sellest mitte tagasi, mis wiina sees wõetakse ja nii ei tee õllejünger endaga wiinawenast mitte paremaste. Kumbki uendest ei wõi alkoholi kihwti mõju eest pääseda.

Terwe kari on neid haigusi, mis alkoholi tarwitamisest, joomastawate jookide joomisest tõusewad. Inglismaa arstid wõiwad oma uurimiste ja statistika põhjusel tõendada, et vähemalt pool osa inimeste haigustest alkoholist on tõusnud! See on teaduslikult kindel, mitte umbes arwamine. Kindel on ka, et surmaingel alkohol, kes sõbraliku naerulise näo all oma ohwrite kallal tööd teeb, palju enam õnnetust sünnitab, enam inimest hauda saadab, kui katk, kolera, tiifus ja difteritis mitmekesi kokku. Sulg tikub wastu tõrkuma, kõike häda ja ahastust kirjeldama, mis see kihwt inimeste pääle saadab. Räägitakse joomise-katkust, aga see nimi on joodiku õnnetuse kohta liig pehme kõlaga — see õnnetus on äraütlemata.

Alkoholi kihwtitamise esimesed järeldused on, et ta meie kehasahwtiisid üleüldse halwemaks teeb, mislabi meie peenemad, kaunimad tundmused, meie waimustus kaunimate asjade pääle ja meie paremad tahtmised tuimemaks ja nõrgemaks jääwad. Warsti hakkawad asjast ka wälised nähtused silma paistma. Näo wärw lööb tumedaks, tuhmakaks, jämedamaks, puhtusetaks; hörnus, selgus, hing hakkab ka silmaläikest wähenema; kehasse koguneb eba-

raswa, mis terve ei ole.*) Kindlus hakkab kõnnakust kahanema; vähemaks jääb ka söögisu, iseäranis hommikusöögi tarwis. Pääs ja kõiges kehas tunnukse uimasust ja suuremate joomiste järele päris halbduft ja laiska tuimust. Mõnede juures hakkavad ka käed märtsema, iseäranis hommikutel, mõistus jääb tünsmaks, waimuelawus vähemaks, ja pea tõusewad täielikud haiguse märgid siin mõi sääl keha jagudes nähtawale. Ei ole ühtegi osa ega organi inimese kehas, mis joomastawate jookide mõju all mitte kahju ei mõiks saada. Teiste organidega ühes kannatab nimelt ka magu, sest kõige esiti langeb alkohol temasse. Mao sisemiste seinade pääle tekib sitke, klaasiline lima, mis joodikule nimelt hommikul halba tundmust teeb ja suuremate joodikute juures wahel kui hingelämmatust sünnitab ja oksendamise tundmust äratub. Seedimine jääb nõrgaks ja jäädamlik maokatarr**) hakkab aegapidi asuma. Mao limanahk lööb punetama ja põletikliseks. Tema pääle tõusewad paiselikud ja woldilised paistetused, mõnikord koguni maopaised, mis maoseina mõiwad läbimädandada. Palju joomasõpru lähewad niisuguste maopaisete werewooluste kaudu hauda. — Ollejoojad kannatawad sagedamalt maolaienemise all, sest maoseinastus löduneb pitkalise katarrhaigusega ja saab wäga wäljawenitatud suure hulga ölle läbi, mis tema sisse sagedaste kallatakse. Mõnda kaotab magu oma kokkutõmbamise ja wäljawenimise mõimu ja laieneb kui päratu suureks kotiks, milles söögid pool päewa seedi-

*) Wötan Winkleri sõnadele ka teiste teadufemeeste tähendusi piisut jekka, et asjast pilti selgemaks teha.

**) Katarriks nimetatakse põletiku teha sees ilanaha külles, olgu mis tahes organi juures, mis paistetuse ja ölla ehk mäda wäljaimitsemisega ühendatud on.

mata seisawad ja mädanewalt auduwad ning nõnda raskust, rammetuust, walu ja rülpfatust teemad.

Sagedaste tõuseb ka soolikate sees pikaline katar. Maks kannatab enamiste kõige enam, sest see tähtjas organ on väga hõrn ja tundlik. Alkohol äritab temasse liig palju werd, mis tema werkehärjed väga täis täidab. Ähtlasti ja sagedaste asub siis maksa werkehärjedesse raswa, mis maksa ennast paistetawalt ka suurendab ja tema töö ning werkehäimise takistusesse paneb. See „raswamaks“ — nõnda nimetatakse seda haigust — on nimelt õllejoojate juures alatine. Aga ka wiinawendade juures pole ta aruldane. Weel raskemaks läheb haigus, kui maksa-kõwendus tuleb. Seda rasket haigust leitakse peaaegu ainult joomasõprade juures, mispärast Englise arstid seda haigust ka „napsi-maksaks“ nimetawad. Selles haiguses kiskus maks ennast pikalise põletiku mõjul kõwaste kokku, muutub päält konatliseks, armiliseks ja kõwaks, nagu saapa tallanahk. Seepärast nimetatakse maksakõwanduse haigust ka „saapatallamaksaks.“ Maksakõwandus on parandamata haigus. Tema eel ja weel enam temaga kaasas käiwad ka rasked seedimisenõrkused, haige näokarw muutub hallkollakaks ehk tuhakarwaliseks, mõnikord rohijaseks. Haige on nõrk ja kannatab pahemal pool tumedat walu. Ja kuna maks enese kokku kiskus, paisub põrn suureks, ja siis tuleb ka weel kõhu weetõbi. Kui wesi, mis kõik kõhu paisu ajab, kõhu naha sisse tehtud augu läbi wälja lastakse, tuleb küll kergitus, aga ei mitte jäädaw parandus; sest uueste mõtab weetõbi mõimuse, kuni wiimaks õnnetuma haige elu lõpeb.

Meerud, niisama hõrnad organid kui maks, saawad joomasõprade juures samasuguse põletiku ja kokkukisku-

mise haiguse nagu makski. Enamiste tõuseb siin väga salalik ja kuri neerupõletik (mida ikka alles hilja tunnukse), hakatusel ühes südamekloppimise, pööratuste ja weelaskmise tahtmiseega, hiljem südame suuremaks mine-mise ja üleüldise weetõbega seltsis. See haigus ei taha ennast naljalt parandada lasta. Et neerud põletikus, siis jääb palju paha wett, mis nemad terwes olekus läbi põie wälja saadawad, nüüd kehasse, mis sääl paha teeb. Üks osa neist haigetest sureb krampidesse, teine weetõppe, kolmas neerude kokkukiskumisesse. —

Mõnikord jääb joodikutel ka põie katarrisse haigeks.

Mõrn paistetab ühede juures ülesse, teiste juures kiskus ta end kokku.

Isëaranis raskeste kannatab süda joomastawate jookide mõju all, weel enam õllearmastajate kui wiina-wendade juures. Esimeste juures paisub see tähtjas or-gan suuremaks ja laiemaks, mõi tema ümber koguneb liiga raswa, mis mitte arwaste ei sünni ja mis südame tööd raskeste takistab. Wiimaks teeb süda m e r a b a n - d u s häkilise surmaga kõigele otsa.

Soonte juures teeb alkohol mitmesugusid haigus-likka muudatusi. Rõõksooned paisuwad paistetawalt üles, kõwenewad ja saawad rabedaks, nii et kergeste katkewad; seeläbi tuleb pääaju rabandus. Meresooned aga, mis werd tagasi südamesse wiimad, weninewad laiemaks, ning ka sellest tõuseb mõnesugusid haigusi.

Kopsud ja kurgusõlm jääwad alkoholi tar-witamise läbi nõrgaks ja ellaks, nii et nendesse kergeste katarrlikud (põletlikud) haigused lööwad. Sellepärast on joodikud enamiste ikka ka kas riinutumad ehk kergemal

miisil rinnahaiged ja seepärast jääb nende hääl wiimaks karedaks ja pragisemaks.

Ka meelte organid kannatavad; silmades tõusevad pikalised põletiku haigused ja sagedaste nägemise nõrkus suurel määral. Kuulmine kaotab oma teravuse; ja et sagedaste palju werd ajudesse tõuseb, mis igal purjutuse puhul ikka sünnib, siis tuleb sellest kõrvade kohisemine ja kuulmise kasinaks jäämine.

Ihu nahk, kõige enam näo pääl, kaotab loomukorralise kena värwi, näitab kõrtsaline, tuhmn ehk tume olema, ehk ajab wistrikka ja mädamislikesti; naha alla kogub eesti ebaraswa, hiljem wesiit wedelust. Mõnede joomasõprade nägu on väga mitu aastat järjestiku weetõbe taolises tursunud olekus, ilma tõsi suurema haiguse ilmutamiseta, kuni wiimaks ometi tema tugewam loomus taganemata waenlase ees nõrkeb ja ühed wõi teised raskemad haigused tema kehasse asuvad.

Wäga palju on närwide wõi ergude kogul alkoholi all kannatada; see kogu saab alkoholi pithalisel tarwitamisel hoopis nõrgastatud ja selle kahju on inimese kohta väga raske. Ei ole ühtegi närwide haigust, mille juures alkohol kaasa mõjuda ei wõiks. Himeleme siin ainult joomahullust nende haiguste hulgast. Seda haigust tuleb ainult joodikutele ja nimelt neile, kes kaua aega oma keha alkoholikihwtiga on täitnud. Ja ta ei tule mitte üksi wiinaarmastajatele, waid ka õlle- ja weinijoojatele. Sest räägitaw kihw jääb kihwtiks ikka, olgu ta wiinas, õlles wõi weinis. Joomahullus on meeltepetteline olek: haige näeb rottisid, hiiri, sitikaid, weikesti kuradikesti ja tontisid, kes talle kallale tikuvad; ta wäriseb ja higistab ja põgeneb oma silmawirpide eest. Hirmus rahutu meel ajab teda taga ja täieline uneta

olek piinab teda. Raskematel kordadel näeb haige hirmsaid kuristikka enese ees, kuhu ta tontide killas sisse kukub, appi kisendab, tontide eest jookseb ja wahel uimastusesse jääb. Teistel puhkudel jälle on haige kurjas hullus tujus, peksab uksi ja aknaid puruks, pillab söögi- nõuused laualt pörandale, peksab naist ehk lapsi jne. Mii- sugustele võib äkiline surm ehk keha liikmete ärahalwa- mine osaks saada. Kergematel kordadel langeb haige mõne aja pärast raskesse unesse ja jääb siis nii kauaks terweks, kuni ta jälle enese purju paneb ja seega hul- lustuse haiguse tagasi nõiub. — Teistest närvihaigustest, mis joodikutele tulewad, läheme palja nimetamisega mööda: langetõbi, unetaolek, halwamine, meeletumedus, waimu- nõdrus ja mõned teised.

Iga joodiku juures jääb warem ehk hiljem ka tema waimline wõim, tema mõistus tuimaks ja tüütsiks.

Mis sugune hirmutaw haiguste kari! Ja seega pole mitte weel kõik haigused nimetatud, mis joomasõbrad eneste pääle tõmbawad. Igaale joomasõbrale ei tule küll mitte kõik need haigused, aga mõni jagu nendest tuleb ikka, seda ru- temalt ja raskemalt, mida nõrgema terwisega joomasõber loomu poolt on ja mida enam ta joob. Ükski inimene maa pääl, kes sage damalt ja rohke mal mõõdul joomas- tawaid jookisid wõtab, ei wõi loota, et tema kõikide siin nimetatud haiguste eest täieste võib pääseda. Ja kuigi ükskord tuhande teiste seast üks joodik, kellele loodus raudse keha ja raudse terwise wõinud kinkida, kõikide nende haiguste eest pääseda wõiks, siis nuhtleb loo- dus tema patud jälle tema laste ja lastelaste kätte; tingimata peawad need siis tema werest saadud mitmesu- gustes haigustes ja eluaegses nõrkuses kannatama. Kuhu joomine asub, sinna astuwad haigused, häda ja surm ta-

gant järele. Alkohol on kõige hirmsam maenlane libeda sõbra näo all. Ta on hukatuse ja surma wesi „elu wee“ nimel.

Elukombelikud kahjud, mis õllepuudelist ja wiina- ja weiniklaasist tõusewad, on ka armamata suured, on ehk weel suuremad ja hirmsamad kui terwise kahjud. Haritud maades teamad waimuliku ameti pidajad ja juristid sellest wäga palju! Et nõndanimetatud kõrlsielu ikka enam kasvab ja kodust, perekondlist õnne ikka enam ära häwitab, see on küll igaihele nii tuttam, et sellest siin rääkida ei maksa. Häitust sellest pole ka mitte tarwis ainult töörahwa ringidest ega alama seisuse perekondadest otsida; ka paremates kodanlikkudes kodudes jne. saab perekondlik elu sagedaste sellega rikutud ja õnnetumaks tehtud, et perekonna isa joomapaikades istuda armastab ja sääl oma meelt toorestab jne. Abielu lahutamised tulewad enamiste ainult joomise pärast ja joomise läbi tõusnud kõlwatumate tegude pärast ette. Enesetapmistele ja kõikisugu muile kuritegudele on wäga sagedaste ka joomine põhjuseks. Umbes kolmanda osa enesetapmistest toimetab joodikute käsi. See on statistikalikult kindel. Ja nagu hullumajad täis on neist õnnetumatest, kes alkoholkihwtiga enese kalli mõistuse on ära tapnud, nii on wangikojad täis neist kurjategijatest, keda joomine meeletoorusele ja kurjategude tee pääle ajas. Ütleme armudega: enam kui üks kolmandik osa waimuhaigeid ja ligi 50 prots. kurjategijaid on Saksamaal alkoholi ohwrid. Inglismaal ja Amerikas on $\frac{3}{4}$ kuni $\frac{4}{5}$ ja Italias koguni $\frac{9}{10}$ osa kõigist kuritegudest joomise mõjul ehk joobnud olekus tehtud! Talgi pole lugu parem ka meie juures. — Ümberpöördud on nendes riikides ja linnades, kus joowastawad joogid keelatud, koguni wähe kuritegusid. Kuulgem:

Winelandi linnas Amerikas, mis 10,000 hinge suur, ei ole ühtegi kõrtsi, ja sellel linnal on üks ainuke politsei ametnik, kes ühtlasi ka waeste eest hoolitseb. Sel õnnelikul linnal on mõnel aastal ainult neli dollarit waeste aitamiseks tarwis anda olnud ja ainult üks kuritegu karistada olnud — ühe terve aasta wältusel!

Greely Kolorados on üks linn 3000 elanikuga. Sellel linnal pole ühtegi joogimaja, aga ka ühtegi politsei ametnikku, sest temale pole ühtegi niisugust ametnikku tarwis. Hoolteise aasta jooksul on see linn 7 dollarit waeste aitamiseks annud. Enam waeste abi ei olnud tarwis.

Sawaria linn Illinoisis on niisama suur kui Greely; ka temas on kanged joogid keelatud ja ka temas ei tulnud ühe aasta jooksul ühtegi kuritööd ette ega olnud ühtegi waest, kellele abi tarwis oleks.

Maine riigis, kus joowastawate jookide müümine, tegemine ja sissetoomine keelatud, oli 1870 aasta jooksul ainult 431 kuritegu, seega rahwa arwu järele arwatud ainult üks kuritegu iga 1869 hinge pääle aastas. Aga Nju-Jorgi riigis sellewastu, linn wälja arwatud, oli selsamal ajal 5473 kuritegu, see on iga 620 hinge pääle üks kuritegu. Nju-Jorgi riigis on joowastawad joogid lubatud. Siin peab küsima, kas on see kuidagi wõimalik, kas see on mõteldawgi, et Nju-Jorgi riigi rahwas loomu poolt kolm korda enam kuritegude himuline on kui Maine riigi rahwas naabruses?

Connecticut'i riigis, säälсамas, wäheneswad kuriteod 1854 aastast pääle mil karaskuse-seadus maksma pandi, 75 protsenti kasnamaks! Kui aga 1874 aastal joogimajade pidamine wiinade ja õlledega jälle lubati, tõusis

kuritegude arm kohe esimesel aastal jälle 50 prots. suuremaks! Mõnda teatab kindla armustuse põhjusel Nju-Jorgi kohtuolu ülem president.

Morramaa lõunaõhtu rannas on väike Gaugesundi linn 6000 elanikuga, alles mõne kümne aasta eest linnaks kasvama hakanud. Ka tema ei ole enesesse ühtegi kõrtsi lasknud ehitada ja ei ole temas siis ka joodikuid näha, ehk küll lähidalt teistest kohtadest joowastamaid jookisid saada on. Ka kuritegusid sünnib sääl nii vähe, et linn seni ajani ühe ainsa politseiametnikuga läbi on saanud.

Maesust ja muid halbust on sääl niisama vähe, kui ülemal nimetatud Amerika linnades. Ameti poolest on selle linna elanikud enamiste kõik kalapüüdjad, seega külma ja märja töötajad, mis tööd meie ranna rahwa armamise järele ilma wiinata ei pea teha võidama. Ja Gaugesundi mehed on terwed ja prisked, et rõõm näha.

Sellele Morra kalalinnale on väga sarnane Firima wabrikulinn Besbrook, milles ka ühtegi joogimaja ei ole, seega ka mitte kuritegusi, haiguste hulka, puudust ega muud paha. Ja ometi on ta wabrikulinn, mis linnades muidu hoopis teine lugu harilik on.

Rahwa majapidamise kahjud alkoholi asjus on ka suured ja mõiksid igaleülele nähtavad olla. Mõtelgem kui palju wiljalist maad joowastawate jookide saamiseks tarwitatakse. Rehkendatagu kõik wiinamäed kokku, kõik tapuaiad ja odrapõllud, millede rohked annid ainult õllewabrikutesse lähewad, kõik kartohwli ja muu wilja väljad, millede saagid wiinakojad ärapõletawad — misugused määratumad põllulagamikud, mis külwatakse ja lõigatakse ainult hukkawa kihwti tegemiseks! Ja

See juures on palju, palju inimesi, kellel söögist puudus, kes peavad nälga kannatama! —

Seega oleme meie joomastawate jookide kahjulikuist mõjudest lühidelt kuulnud, vaatame siis ka selle pääle, mis nende kasulikuist omadustest üteldakse. Peab jo ometi ütleva, nagu seda ikka sünnib, et üks või kaks weikest karakast aitawad külma kannatada, et marjamiin nõrkasid kinnitab, õlu jõudu annab ja üks klaaskene kibedat seedmist edendab. Selle pääle kostab teadus kindla sõnaga: Ei! Neid alkoholi kiidulaulusid lauldakse ainult harjunud moodu järele ja see kiitus seisab kõige nõrgema ebapõhjuse pääl. Ei ole mitte tõsi, et alkohol „soendab“, päälegi weel külma vastu kaitsseb. Just ümberpööratud on asi. Kas ei näita e'u ise igaihele kõigeselgema õpetusega, et külm kõige ennemalt just nende jalad ehk käed ära wõtab ehk neid täieste tapab, kes külmarohuks karakat wõtsiwad? Kellele on see teadmata? Mõi kui keegi sellest weel ei taha küsida, siis kuulgu, mis teadus ja soojamõõtja ütlevad: inimese juures, kes alkoholi wõtnud, langeb tema keha soojus 20 minutiga kaine oleku arwust alla. Seega tehakse alkoholi wõttes enesele külma, kui sooja tahetakse. Paljudele meie seast on wististe ka tuttam, et Põhjapooli uurimise sõitudel jäämeres madrustele ega kellegile muule wiina tilka ei anta, sest katsete läbi on ammugi täitsa selgeks saanud, et alkoholi tarwitamisel sääslele kõwale külmale vastu panna ei jõuta ega ka meremehe raskeid töid sugugi nii hästi teha ei suudeta kui ilma alkoholita.

„Alkohol kinnitab jõudu“, üteldakse. Jälle hoopis ümberpööratud, tema nõrgastab, lödwastab. Ta uimastab pääajusi, uimastab seega ka wäsimusefundmust, petab nõnda, ja sellest peetusest tulebki, et teda arwatakse

jõudu kinnitama. Dr. Parkes on kindlate näituste waral tõeks teinud, et inimene täieste ilma jalkoholi katsu- miseta enam tööd mõib teha ja teeb kui alkoholi tarwi- tamisel. Tema laskis kaks polku Englise soldatist järg- misel wiisil üht ja sedasama tööd teha: ühel tööpäewal sai üks polk parajal wiisil wiina, teine mitte, ja see teine tegi enam tööd kui esimene ja tema töö oli päälegi pa- remaste tehtud. Teisel tööpäewal anti sellele polgule wiina, kes esimesel päewal ilma olnud ja see polk jäeti ilma, kes teda esimesel päewal sai, ja ime, ka nüüd oli ilma wiinata polk jälle enam ja paremat tööd teinud, kuna ta eile wiina saades vähem ja pahema töö oli teinud. Ja see polk, kumb eile ilma wiinata enam ja parema töö tegi, oli täna, wiina saades, vähem ja pahema töö teinud. Sarnasid töötgemise katseid alkoholi waral ja ilma alkoholita on Inglismaa ja Amerika kroonu tööde juures maa kui mere pääl, külmades kui palawates ilma kohtades wä g a p a l j u tehtud, ja ikka on nende katsete läbi see ainukene otsus ilmunud: täieste ilma alkoholita tegiwad ühed ja needsamad inimesed ühepitkuse aja jook- sul enam tööd kui paraja ehk rohkema alkoholi tarwi- tamisega. Need katsed ja näitused räägiwad selgel, kind- lal keelel, hüitawad wägewal hääl: alkohol rõrgastab, wäsitab, lõdwendab, teeb seda wiinas kui õlles, aga ei anna mitte jõudu ega kinnita wäsinuid. Kui paraku siiski weel niisuguseid arstisid on, kes jõuu kinnitamiseks wiina ehk õlut kirjutawad, siis mõib nendest ütelda, nemad ei seisa kas mitte kõrgemal teaduse järjel, ehk nemad kirju- tawad neid kihwtisid jookisid harjunud kombe järele mõlle- mata wiisil, ehk et oma haigetele hästi meele järele teha.

„Üks wäike tips wiina ehk wäike klaas marja- wiina kergitab seedimist,“ üteldakse meel. Ei, teadus seisab

„Üks väike tšips wiina ehk väike klaas marjamiina kergitab seedmist,“ üteldakse veel. Ei, teadus seisab ka sellele harjunud sõnale otse vastu. Kindlaste, selgeste on teada, et igasugused alkoholised joogid inimese maos toitute seedmist rikuvad, osalt üsna seisma panewad. Mao-haigete kui ka terwete inimeste juures on maopumba abiga toimetatud katsed kindlaste näidanud, et maos olew alkohol säälсамas olewate toitute seedmist takistab ja pikendab; näituseks leiti, et walge wein toitute seedmist pikendab, õlu, rothwein ja napsid tema tükiks ajaks seisma panewad. Mõnda on need joogid just abinõuud seedmise takistamiseks ühtloisi ka, nagu eemal kuulsime, mao terwise kangeks hukkajaks!

Kui alkoholi kiitjad ja sõbrad nende kindlate tõeasjade vastu enam muud ei wõi ette tuua, siis katsuwad nemad wiimaks wabandawate põhjuste poole keerata ja ütlevad: „Enamiste hõikide rahwaste juures on ammu sest wanast ajast saadik joomastamad joogid pruugitawad olnud, seega peab inimesele üks iseäraline ajamine nende jookide järele sisse loodud olema ja seega wõib tema neid küll juua.“ So. Kas pole mitte ajamine ka kurjuse, kadeduse ja teiste halbduste pääle enamale hulgaie inimestele külgi sündinud wõi loodud ja kas on see siis tõsine põhjus, nende halbduste vastu mitte wõidelda? Wõi on see koguni luba nende halbduste poole hoida tohtida?

Pääle kõige muu tulu leiame sellest rohkestest ka waralist kasu, kui meie kõiki joorastawaid jooki põlgame ja ainult õigel, loomulikul wiisil, see on meega eneste jänu kustutame. Arwatagu kokku, mis teeb see kahetekümnes aastas wälja, kui päewas ainult üks pudel õlut ehk üks klaas wiina wõi weini ära juuakse —

mis teeb seeb kõige intressidega. Kas ei ole see summa juba kaunis suur warandus, millega palju kallimaid, magusamaid rõõmusi võiks maitseada, kui alkoholidõmud on, millega enese ja oma laste käekäiki kenaste võiks parandada? Ja nüüd, alkoholi sõbruses, on temaga ainult paha tehtud — väga mitmesugust paha. Juba kodune perekonna õnn ja elulahkuse kasu, mis sellest tõuseb, kui perekonna isa õhtutel kodus naise ja laste seas elab, mitte joogimajade kisas oma meelt ei sega, on suur ja tähelepanemise väärt küllalt. Aga nimetame veel kaks väga suurt kasu, mis täielikult karskusest ja ainult mee joomisest tõusevad: kindel terwis rõõmsa meelega ja pikendatud eluiga. Meejoojad jäävad isegi siis, kui nemad sündimise poolest nõrga terwisega on, ainult väga arvaste haigeks, ja kui neile harvastegi haigus tuleb, siis saavad nemad palju kergemalt terveks kui joomasõbrad. Iga arst teab, et joomasõbrad palju ennemalt ja ka raskemalt kõiksugu haigusi saavad kui kainelt elavad inimesed; iseäranis kergeste tõuseb nende juures kopsupõletik ja tiifus. Rändavad haigused, nagu kolera, mõned teised kõhutõbed, ka nimetatud tiifus, influenza, palawhaigus jne. heidavad oma hamba kõige eesti kõrtsisõprade külge ja murravad kõige enam ja kõige rutemine neid maha. Meejoojad aga ei ole mitte ainult kõwemad kõigile haigustele vastu panema, vaid nende eluiga on läbikaudu ka pikem kui alkoholisõpradel, olgu need parajuse mehed ehk palju purjutajad. See on Inglise ja Amerika elukinnituse kassade aruannete waral ammuigi selge. Seepärast mõtawad need kassad nimetatud maades täie karskuse pidajaid, 10—20 protsenti odawama maksuga enestesse üles, sest nende seas tuleb vähem suremisi ette. Häituseks oli 1878 aastal ühes Londoni elukinnituse seltsis

(Sceptre Life-Association) mööda läinud 14 aasta kohta iga aasta pääle üleüldises jaoskonnas iga tuhande kohta 8 surnut, aga karskete jaoskonnas ainult $4\frac{3}{4}$ surnut tuhande pääle. Umbes samasugune otsus ilmub igal aastal sääl kõigis elukinnitamise seltsides, mis karskete ja mittekarskete osakondadest koos on. Päälegi ei ole sääl mittekarskete mõi üleüldises jaoskonnas mitte päris joodikuid — neid ei wõta üksigi elukinnitamise selts sugugi wastu — waid ainult parajuse pidajaid. Üleüldse on sääl leitud, et karskuse pidajate eluiga läbikaudu 6—7 aastat pikem on kui nendel, kes parajal, kasinal wiisil alkoholijookisid pruugiwad.

Sina ütled: sellesamakese pärast pean mina oma armsa õllepuheli kallalt lahkuma? Ainult kuus aastakest kauem elada? Pole ma niisugune narr, et sellepärast sinu sõnade järele tegema hakkaksin.

Olgu siis. Joo siis oma õlut ja wiina ja ole rõõmus. Aga kui sa ükskord walus ja nõrkuses surmawoodil maas oled ja kui jääline külm sinu liikmetes surma liginemist sulle juba kuulutab, siis, jah siis saad sina raskest oma rumalust kahetsema ja kõige jõuuga selle pääle mõtlema, mis sina küll selle eest anda wõiksid, et sa weel kuus aastat elada wõiksid! Siis saad sina oma elust, sellest magusast elust paremaste lugupidada mõistma, aga siis saab sinu hinge palawasse ihaldusesse ja kahetsemisesse ka hirmutawalt wastu helisema — hilja!

Kes Inglise ja Amerika armustusi mitte ei peaks tahtma uskuda, see wõtku waewaks ja waadaku oma enese alukoha ümber ringi, ta saab sääl elust enesest palju õpetusrikkaid näitusi leidma, et joowastawad joogid elu ja terwist nõrgendawad ja lühendawad ja et kaineeste elamine terwist karastab ja elupäewi pikendab. Ta saab ka

nägema, et karaskuse armastajad ikka enam ja paremaste tööd jõuavad teha kui joomasõbrad kangete jookide waral ialgi.

Kas ei nähta sagedaste küllalt waesid wanu emakesti, kelledel peaaegu muud midagi süüa pole kui leiba, räime ja lahja leent, ning sedagi weel wähe, aga kes seejuures siiski wäga kõrgesse wanadusesse elawad, hoolimata ka raskest tööst. Kas ei kuulda ka küllalt ihnuskaeladest, kes mustuses ja räbalalates elawad, kõige kehweremat toitu söowad ja ainult wett joomad, seejuures siiski wäga wanaks saiwad? Mikspärast saawad just säherdused inimesed nii wanaks, hoolimata nende hoopis wiletsast keharamitsemisest? Sellepärast, et nad joomastawaid jookisid ei joo ja ka muidu lihtsalt ja kasinaste elawad. — Englise arst Dr. Baynard kirjutab ühest teatawast John Baily'st Northamptonis, kes siis 129 aastat wana oli, kui Baynard temaga rääkis. Selle wanamehe ainuke jook oli wesi ja piim, tema toit jäme leib ja juust. Tal oli wäga tugew hääl, rääkis õige waljuste ja harutas arstile, tema olla terve linna kaks korda üle elanud, wälja arwatud ainult kolm neli inimest. „Kange jook,“ ütles ta edasi, „tapab nad kõik.“

Mõnda Dr. Winkleri sõnad. Kuuleme selle juurde natukene weel, mis mõned teised selle asja uurijad ütlewad. Englise tohter Norman Kerr kirjutab: Alkohol ei wõi meie terwist kinnitada egs meile jõudu anda. Ei musklite ega liha, ei were ega kontide kasuks ega kinnitamiseks ei wõi tema meile midagi anda. Et tema oma sõpru sagedaste paksuks turfutab, pole mitte jõuuandmise paksus, waid see paksus tuleb see läbi, et alkohol keha sees ära kulunud ja tulutamaks saanud asjata ollused kehast wälja hingamiselt, nagu loomulik ja terve on, ta-

gasti hoiab. Toitmise teel sünnivad iga päevaga meie kehas uued olud ja vanad ärakulunud olud peavad välja lahutatud saama. Alkohol aga hoiab tähtsa osa nendest tagasi, sest ta on keha peened jaod rikkudes ära ummistanud ja oma töö tarvis laisaks ja nõrgaks teinud, nõnda lähemad joomasõbrad paksuks. See pole aga mitte terwis, maid on haigus; sest ta tuleb äraprüugitud kõlbduseta oludest. Selles tõbelikus paksuses lähemad ka süda, maks ja teised sifemised elu organid haiguslikult raswa ega mõi siis enam oma tööd tarvilikult toimetada, kuni viimaks nendes suured haigused tulerad, see on, kui alkoholjookisid mitte moha ei jäeta.

Alkohol ei anna mitte sooja, nagu ka arvatakse. Ka selles asjas on tema päris petja. Meie tunneme küll sooja kui alkoholi oleme võtnud, aga saame kohe külma. See on: alkohol röövib meie kehast loomulist sooja ja ajab seda läbi naha välja. Sellepärast tunneme sel puhul naha juures suuremat sooja ja näo pääl õhetust, aga pea selle järele suuremat külma, sest üle loomuliku korra läks meist alkoholi ajamisel soojust välja.

Ka seedimisele ei anna õlled, weinid, ei misgijugused wiinad vähematgi kergitust, maid teevad sääl paha. Hemad rikuvad ja muudavad mao seedimisesahwtisid ja panewad nõnda seedimise töö takistusesse. Küll on tõsi, et palju alkoholi pruukijaid, kui nemad kõhu täitmise juures oma mõõdu kibedat ära võtavad, sellest kergitust tunnewad. See tuleb sellest, et mao tundmisenärwid alkoholi mõjul uimastusesse jäävad. Kui nüüd rarametuse tundmine maos küll uimastatud on, siis seisawad süüdüd toidud sääl ometi seedimata nii kaua terwed, kuni alkohol mao seest mujale kehasse on tunginud. Kolm neljandikku osa neist seedimise haigustest, mis minu arstimise alla

puutunud, olivad joowastawate jookide tarwitamisest tõusnud.

Mõnda Norman Kerr. Meid tema sõnu oli Winkleri seletuse juure selle kohta, mis alkoholjookide kasust tahetakse uskuda, täienduseks ja asja selgemaks tegemiseks tarmis.

Professor Dr. Forel Schweitsis kirjutab joowastawate jookide tarwitamisest muu seas järgmisi: „Sellest tõuseb kehakoonduste ja organide, kõige enam südame, maksa, mao ja neerude ära rikkumine ja wigastamine, misläbi siis kõik keha lödweneb ja enneaegne surm südame rawanduse, maksa ja neerude kõwanemise, maokatarri jne. läbi hirmus sagedaste ette tuleb. Ka pääaju muutub alkoholi tarwitamisega rikkesolekusse. See on weel kõige pahem joomise mõju. Kui waimuhaigete arst wõin mina sellest oma enese eluteaduse järele rääkida. Aegamööda muutub joomasõber tooremaks, pahajumaliseks, hoolimataks, walsimaks, rumalkawalaks; peenemad, ilusamad tundmused surewad, kuni wiimaks miskisuguse teise haiguse seltsis joomahullus lahti lööb.

Inglise kuninganna ihuarst, sir William Gull, ütles oma kõnes lordide komitee ees, kus joomakemme arutamise all oli: „Minu enese tähelepanemise ja eluteaduse järele wõin mina ütelda ja tõendada: alkohol on kõige hukkawam wõimus, mis meie siiu maal tunname. . . . Iga päew kihwtitawad hulk inimesi oma werd alkoholiga ja lähewad selle kihwti läbi hauda, ilma et ise seda aimakswad.“

Belgia kuninga arst, sir Henry Thompson, seletas: „Mina olen juba ammu selles kindlas teadmises seisnud, et kehaliste haiguste ja kombeliste halbduste kõige suurem põhjus joowasta-

wate jookide tarvitamine on . . . ühtlast ka nende nõnda arvatud parajuses tarvitamine."

Sir Andrew Clark, kuninganna ja „Londoni hospitali“ wanem arst Londonis, rääkis sääl ühe koosoleku ees järgmised sõnad: „Kui mina täna hospitalis haigeid waatastin ja leidsin, et kümnest haigest mitte wähem kui seitse joomise mõjul kannatasiwad, siis wõisin mina ainult kahetseda, et joomatõbe vastu wõitlemine senini mitte õigemal, mõjuwamal wiisil pole sündinud Kui ma kõige selle pääle mõtlen, siis tuleb tahtmine, kõige wiimsema jõuga siin wälja astuda, oma ametit maha jätta, kõik maha jätta, ja inimese ilmale üht püha ristisõda jutlustada, selle manitsusega: „Hoidke ennast selle meie sugu waenlase eest!“

Jah, hoidke ennast! Jääge temale wõõraks, kes teie tema sõprust weel ei tunne! Jätke teda, kes teie tema sõprusesse ehk tutwusesse olete saanud! Ärgu arwaku ka keegi, et nõndanimetatud paras pruukimine kahju ei tee. Ta teeb, seda enam, mida kauemine ta wältab ja mida nõrgem pruukija keha terwise poolest ning mida waesem waranduse poolest. Päälegi on see just wähe wiisil wõtmine ja parajalt pruukimine, mis kõiki joodikuid joodikuteks on teinud, suurele joomahimule harjutanud. Akski teine jook ei kaswata enese järele niisugust üleliiguse himu kui alkoholi joogid, kui õlu, ega häwita nii rohkel mõõdul terwet, loomuliste jookide tahtmist ja õiget isu kui jälle needsamad. Seda tõendawad kõik asjatundjad teadumehed, seda näitab selgeste ka elu. Ka pole need joogid õiged jänu kustutajad, enam weel jänu tegijad. Sellest tulebgi, et neid nii wäga palju üle selle loomuseaduse piiri juuakse, mis meie kehale puhtast weest tema tarwituste pääle ja jänu kustutamiseks tarwis on. Professor

Forel ütleb: „Alkoholi tarvitamine parajuses viib, kui ta rahvale kombeks saab, matemaikaliku kindlusega liiale, suurele joomisele ja seega kõige rahwa pikalisele kihwtitamisele ja kehalikule ja kombelikule laugemisele.“

Mõni saab mõtlema, et meie alkoholi äraheitmisega ka palju elulõbu ühes kaotame. Ei sugugi. „Meil jääb“ ütleb Forel, „alkoholist lahkumisega üks suur tarvitus elus vähemaks, meil hakkab raha tagavaraks ja käekäigu parandamiseks järele jääma, meie tunneme vähem jänuaewa, meie pää on iga asja ajamise juures selge ja julge, meel lahke, meie suu tunneb toitudest, maijusasjadest jne. palju paremat magu. Veel enam tõusevad meie puhtad elurõõmud, paleus, armastus, kõik kõrgemad, kallimad maitset ja tundmused. Jah, need samad saavad puhtamaks ja peenemaks, seda tohin julgeste tõendada, iseenele proovimise järele. Seda tõendavad ka kõik teised, kes, olgu kas parajuses ehk liia joomise järele karskelt elama hakkasivad.“ „Kui tänapäeval võiks misgiguguse imewäe abil kristlikust seltkonnast kõik alkoholi ära kaotada, kudagi ei saaks inimeste seltklik elu seeläbi tuimastatud ehk nõrgastatud, küll aga saaks seega kõik kristlik ilm waralises ja waimses asjas, õnnes ja elukombes, waimu- ja kehatervisese ära arwamata palju tõusma.“ Küll on ka joomasõpradel oma alkoholi rõõmud, aga need ei ole midagi arwata karske ilma elurõõmude wastu. Ja kus weel need halbdused, need mõrudad kahetsused ja need ära arwamata mitmesugused kahjud mis alkoholirõõmude kannul käiwad! Tõsised, jäädawad rõõmud tõusewad mehiseft tööst ja wõitlemisest, karskest ja korralikust elust, mitte sellest, kui oma kehasse ja soontesse ihu- ja hingehukkawaid kihwtisi aetakse.

Londonis on teiste hulgas üks tähtjas maja. Alu-
mises korras on suured köögid, kohvi- ja söögisaalid,
teises korras suur kõnepidamise saal, lugemisaal ajakir-
jadega, raamatukogu, ning veel ka elukinnituse- ja ta-
gawara-kassa. Toreduft sin küll näha ei ole, aga kange
puhtus ja kord igal pool. Kuda on see ilus maja
saanud? Karskus on tema ehitanud — töörahwa
karskus. Ta on töörahwa seltsimaja. Siin kuulawad
nemad naiste lastega õhtadel õpetlikka kõnesi, kontser-
tisiid jne. Siin arutatakse politikaasju, saadetakse ettepa-
nekuid parlamendi ette. Ja ligi 100,000 rubla panewad
selle töörahwa seltsi liikmed aastas oma tagawara kassas, e,
kuna teised töömehed veel suuremad summad ära joowad.
Inimesesõber Cobden, Inglismaal, ütles: „Mida kauge-
male minu teadmine ja tundmine edasi jõuab, seda kind-
lamaks saab minule see tõde, et karskuse-wõitlemine kõige
efimene tingimine on töörahwa waraliku, waimliku ja
kombeliku elu tõstmiseks.“ — Mõtke see sõna südamesse!
„Pööra ümber, eksija, enne kui hilja on, keera tagasi
looduse teele, mille seadusi sina ilma karistamata mitte ei
wõi rikkuda! Kui sina aga õiget nõuu ja truui meele
manitsust naerad, siis saawad need sõnad looduse seaduse
enese seest sinu juures täide minema, nagu Holbach ütleb:

Sinu korratu elu kaaslased wõiwad sinule kiitust hõis-
kada, aga mina, loodus, laan sind raskele haiguslega
lööma, kui sa minu seadustesse tagasi ei pööra. Heidad
sa ennast oma himudes üleliigustesse, siis ei saa küll
inimeste seadused sind karistama, aga mina saan sind
andeksandmata nuhtlema ja wiimaks surmaga su põewad
lühendama.“

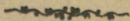
(Wõtame siia algustirjast weel järgmised Dr. Winkleri ütelsed, mis tõltijast wälja jäetud, aga mis omalt kohalt ta tähtsad ja tarwilised on. Raam. trüki andj.)

Mõnda kuuldakse ütlemat: „Ah, mis! parajas kangele jookide pruukimine ei wõi mulle ju suurt kahju teha.“ Parajuse katte all ja selle pääle toetades, et nad ennast ialgi täitsa joobnuks ei joo, harjuwad seesugused inimesed ära alatasta alkoholijookisid pruukima ja saada-
wad selle parajal wiisil wõtmisega oma kehale otse niisama suurt kahju kui see, kes ennast püha- ja pidupäewadel märgutumaks joob, ning waheaegadel kainelt elab.

Niisama hästi kui „parajat“ joomist, wõiks ka parajat waletamist kiita. Kas kihwti weiksemal ehk suuremal mõõdul pruugitakse, kihwt jääb ikka kihwtiks, ja ainus wahe on selles, et hukatus siin hiljem, sääl warem kätte jõuab. Päälegi lähed see wanafõna üsna tihti tõeks, et kui kuradile sõrme otsa antakse, siis ta pea terve käe wõtab.

„Kas ei ole ifegi apostel Paulus Timoteust natuke wiina käskinud wõtta, tema nõrga kõhu pärast?“ üteldakse. Sügawam auustus suurele apostlile meie poolt muidu, aga selles tiikis on ta wäga eksinud. Meie teame praegusel ajal kindlaste, et kõik alkoholijoogid toiduseedimist takistawad ja osalt koguni seisma panewad.

Loodus on kõigile oma lastele õnneliku elu määranud; inimesed ise muudawad aga maailma enesele hädaoruks ümber. Loodus andis meile janu kustutuseks wärske hallika ja sahwitise puuwilja; meie aga põlgame tema andeid. Meie tarwitame magusaid kobaraid ja toitwat wilja kurjaste, teeme neist kihwtiseid jooki, mis meid ihu ja hinge poolest ära rikuwad. Silmapikklise magususe eest wahetame enesele jäädawat põdurust, lühikese ettekujutatud joomastuseõnne eest lõpmata wiletsust.

Maamatukauplustest ja karstusejeltsidest on saada:

Eesli Karstuse Ühenduse Toimetused N° 1.

Joowastawad joogid.

Dr. Benjamin Ward Richardsoni

terwiseõpetuslised lugemised koolile ja koduse.

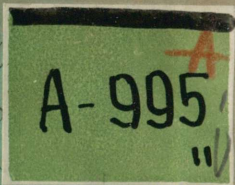
Eestikeelde toimetanud J. Tilk.

Sisu:

Algusjõna (Dr. Hellati otsusega). **Esimene osa:** 1. Hääd toiduseedimine. 2. Kaswud toiduna. 3. Kaswud muretseswad wett. 4. Kaswud muretseswad kehale põletisaineid, lihaaineid, joola ja randa. 5. Eeskufuline toidunaine. 6. Mõned näitused. 7. Wiin. 8. Wiin kui toreduseasi. 9. Kange'd jooki ei ole waja. 10. Muinasaja wiinad. 11. Unewiin. 12. Wiina kangus endisel ajal. 13. Wiina eksiwiisil tarwitamine. 14. Joomakombed. 15. Joomakombede järeldused. — **Teine osa.** 1. Arablased. 2. Käimine. 3. Wiin ja wesi. 4. Puhastamine (Destillation). 5. Wiinawäe tarwitamine. 6. Wiinawäe loomus. 7. Wiinawäe jaod. 8. Mõningad alkoholisordid. 9. Keha joofus. 10. Süda ja müslid alkoholi mõju all. 11. Kas alkohol põleb kehas. 12. Alkoholi mõju keha pääle. — **Kolmas osa.** 1. Karstus meie kõhus. 2. Joomise algus. 3. Alkoholitõbised. 4. Joomise eest seisjate arwamised. 5. Sunelik elu ilma kangete jookideta. 6. Lõpuotsused. — Ametiwendadele (tõlkija poolt).

■ Hind 25 kop. ■

„Karškuse seltsi

on senini järgmised numbrid ilmunud

- Mr. 1. Tõuse, Eesti rahvas!
- Mr. 2. Kas on võimalik, et täieline tarustus meidoojett walitsema saab? Dr. A. A. Granfelt.
- Mr. 3. Kas need, kes parajal wiisil joowastawaid jookiiji tarwitawad, seega oma elu lähendawad wõi ei? Joseph Malins.
- Mr. 4. Joowise mõju kuritööde pääle. Aewustiku teated.
- Mr. 5. Pariisi teaduslise akademia seletus neist hädaoh-tudest, mis joowastawad joogid sünnitawad.
- Mr. 6. Mis peame õlleit arwama? Dr. Dr. Bode, Bunge, Granfelti, Johnšoni, Kelanderi ja mitme muu arsti ot-sused õlle kohta.
- Mr. 7. Wabadus ja karškus. Dr. A. A. Granfelt.
- Mr. 8. Uunenägu (jutustus, pildiga). Meie kohus. Mõned ütelsused.
- Mr. 9. Kolera mõllab! 2000 Inglise arsti otšus kang. jook. kohta.

Lehti võib saada karškuseseltsidest (juuremal arwul iseäranis „Tähe“ seltsist Torist, Pärnu laudu). Hind 1 kop. leht, hulgakaupa weel odawam. Karškuseseltsidele heäraliste tingimistega. — Karškuse-seitside kesktoimefond Tartus (adr. „Olewiku“ kontori laudu) muretseb ka kõiti lehti ja raamatuid tellijatele kätte.

Karškuseseltsidest ja raamatukauplustest on saada:

Eesti Karškuse Ühenduse Toimelused Nõ 2.

Torni Tooma elukäik.

Kahelkjas pildis kujutatud.

==== Hind 8 kop. ====

hulgakaupa palju odawamalt.